

Naar een juridische verplichting tot internationale samenwerking voor ontwikkeling?

Wouter Vandenhole*

Het vorige nummer van TvMR werd gewijd aan de nieuwe Conventie voor rechten van personen met een functioneringsprobleem. Deze bijdrage gaat in op de gevolgen die de Conventie kan meebrengen voor de internationale samenwerking voor ontwikkeling.

Naar schatting 80% van de mensen met een functioneringsprobleem leeft in het Zuiden. Het potentieel belang van het nieuwe mensenrechtenverdrag inzake functioneringsproblemen voor mensen in het Zuiden kan dan ook moeilijk overschat worden. Internationale (ontwikkelings-)samenwerking is cruciaal om een heel aantal toekomstige verdragsstaten in het Zuiden toe te laten hun verplichtingen onder het nieuwe verdrag na te leven. Internationale samenwerking is in het hele onderhandelingsproces echter een politiek gevoelig en moeilijk thema gebleken. Zo is noodgedwongen een aparte procedure gevolgd tijdens de besprekingen en het schrijven van de tekst. De discussie in het kader van dit verdrag moet begrepen worden tegen de achtergrond van een kloof tussen Noord en Zuid inzake mensenrechten binnen de VN-fora. Een van de strijdpunten is internationale solidariteit en samenwerking voor ontwikkeling, nl. of en in welke mate het Noorden verantwoordelijkheid draagt voor (het gebrek aan) ontwikkeling in het Zuiden. De discussie hierover is in het verleden voornl. gevoerd in de context van het recht op ontwikkeling. Recenter is het thema ook opgedoken tijdens de onderhandelingen van nieuwe mensenrechtenverdragen, zoals het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (VRK),¹ een mogelijk facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, en ook bij het hier besproken verdrag. Het VRK is na het IVESCR het mensenrechtenverdrag dat de meeste aandacht besteedt aan internationale samenwerking voor ontwikkeling in het algemeen.² Art. 23(4) VRK verwijst meer specifiek wat betreft kinderen met functioneringsproblemen naar internationale samenwerking, met name door de uitwisseling van informatie, en met bijzondere aandacht voor de noden van ontwikkelingslanden. In het verdrag inzake functioneringsproblemen wordt

voor het eerst een specifiek art. gewijd aan internationale samenwerking, nl. art. 32. Daarnaast bevatten ook de preambule, art. 4 (algemene verplichting inzake economische, sociale en culturele rechten) en art. 37 (samenwerking tussen het Comité voor de rechten van mensen met een functioneringsprobleem en de verdragsstaten) een verwijzing naar internationale samenwerking.

Het is opvallend hoe tijdens de onderhandelingen in de verwijzingen naar internationale samenwerking de voorheen quasi-automatische ontwikkelingsconnotatie doorbroken is. Enkel in de preambule en in art. 32 wordt nog verwezen naar ontwikkelingslanden of ontwikkelingsprogramma's. Internationale samenwerking gaat dus in de eerste plaats over samenwerking op internationaal vlak tussen staten (eventueel via internationale organisaties). Internationale samenwerking voor ontwikkeling is daar een onderdeel van.

Art. 32 laat geen twijfel bestaan over de verdeling van de verantwoordelijkheid: elke verdragsstaat moet in de eerste plaats zijn verdragsverplichtingen nakomen (art. 32(2)). Internationale samenwerking komt in de tweede plaats, *ter ondersteuning* van nationale inspanningen (art. 32(1), eerste zin). Deze opdeling van de verantwoordelijkheid is volledig in lijn met het traditionele denken hierover, zowel binnen het recht van de mensenrechten als binnen het ontwikkelingsrecht.

Niettemin was de inzet voor landen uit het Zuiden tijdens de onderhandelingen om juridische verplichtingen te creëren.³ Het Noorden verzette zich hiertegen met het argument dat internationale samenwerking thuishoort in het recht dat interstatelijke verhoudingen regelt, en niet in een mensenrechtenverdrag.

Uiteindelijk heeft het Zuiden wel een apart art. over internationale samenwerking binnengehaald (art. 32), maar tegen een hoge prijs. Het art. bevat niet echt verplichtingen – er wordt enkel gewaagd van *erkenning* van het belang van internationale samenwerking. Bovendien bevat het lijstje van mogelijke maatregelen weinig verwijzingen naar ontwikkeling(-samenwerking). Internationale ontwikkelingsprogramma's moeten inclusief en toegankelijk zijn voor personen met een functioneringsprobleem. Verder kan economische en technische bijstand geboden worden, met inbegrip van het delen en overdragen van technologie.

* senior researcher, Center for Transboundary Legal Development, Universiteit van Tilburg en vrijwillig medewerker Instituut voor de rechten van de mens, K.U.Leuven

1 Voor de woordkeuze VRK, zie J. Willems, "Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind: waarom VRK goed is en IVRK eigenlijk fout", <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=5596>.

2 Voor een grondige bespreking, zie W. Vandenhole, "Economic, Social and Cultural Rights in the CRC: Is There a Legal Obligation to Cooperate Internationally for Development?", *International Journal of Children's Rights*, te verschijnen.

3 *Ad Hoc Committee Daily Summary*, vol. 5, #5 van 27 augustus 2004, p. 14, <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/adhoccom.htm>.